

8. oktober 2021 kl 05:00 **Miljø**

Debat

Collective Impact: Stive regler er den største barriere for, at landbrugsaftalen mislykkes

Politikerne har taget gode beslutninger om vores brug af landskabet - blandt andet mere natur, biodiversitet og senest aftalen om en grøn omstilling af landbruget. Det helt afgørende er dog implementeringen, skriver Søren Møller.

Politikerne har taget vigtige beslutninger om vores brug af landskabet. Nu mangler der bare rammer, der skal binde tiltagene sammen, skriver Søren Møller. Foto: Henning Bagger/Ritzau Scanpix

Søren Møller Formand, Collective Impact - Fremtidens bæredygtige landskaber, medlem, Det Ethiske Råd, bestyrelsesformand, DGI Byen

Dette indlæg er alene udtryk for skribentens egen holdning. Alle indlæg hos Altinget skal overholde de presseetiske regler.

Aftalen om en grøn omstilling af dansk landbrug sætter rammerne for store forandringer i anvendelsen af det åbne land. Det er heldigvis en bred aftale hen over

midten i dansk politik, og aftalen har fat i de rigtige elementer. Men det er den konkrete implementering, der vil være helt afgørende for fremdrift og virkning.

Tidligere på året udgav Sigge Winther Nielsen bogen 'Entrepreneurstaten'. Sigge Winther Nielsen skriver, at politiske beslutninger og aftaler må følges op af lovgivning og forvaltning, der virker og giver mening i den virkelige verden. Men alt for ofte forbliver politik "ved fordøren", hvor pressen flokkes.

Den samme risiko lurer for aftalen om grøn omstilling af dansk landbrug. Politik bliver først relevant, hvis den operationelt kan omsættes "i bagdøren" på tværs af offentlige myndigheder, private virksomheder og civilsamfund.

Udtagning af lavbundslande svarer til 45 nye Skjern Å-projekter

Ifølge aftalen skal der tempo på udtagningen af lavbundsarealer. Målet er udtagning af 100.000 hektar inden 2030. Der tilføres to milliarder kroner i 2023-2024 i statslige midler til lavbundsindsatsen. Aftalen om grøn omstilling af dansk landbrug indeholder også ambitiøse mål for et renere vandmiljø. Her er den altoverskyggende dagsorden at reducere kvælstofudvaskningen.

Politikerne har taget gode og vigtige beslutninger om vores brug af landskabet blandt andet i forhold til lavbundslande, en klima-skovfond, mere natur og biodiversitet og senest aftalen om en grøn omstilling af landbruget.

Søren Møller, formand, Collective Impact

Genopretningen af Skjern Å er det største og bedste historiske eksempel på genskabelse af naturlig hydrologi på lavbundsarealer. For 20 år siden havde genopretningen først og fremmest til formål at reducere næringsstofudvaskning til Ringkøbing Fjord. Men var genopretningen gennemført i dag, ville klimaløsningerne have vægtet mindst lige så højt som vandmiljø, som det fremgår af mål og indsatser i den nye aftale. Samtidig har genopretningen været en stor gevinst for natur og biodiversitet.

I 1960'erne gennemførtes et storstilet afvandingsprojekt af Skjern Å, hvor 4000 hektar ånære arealer blev indvundet til landbrugsjord. I 1999-2003 blev 2.200 hektar genoprettet til moser og enge. Genopretningen krævede adskillige på hinanden opfølgende jordfordelinger og kostede en kvart milliard kroner. Det var Nordeuropas dyreste naturgenopretningsprojekt. Men på trods af det, har det været en god samfundsmæssig investering. Ikke mindst bidrager lystfiskeri og andre rekreative udfoldelsesmuligheder til indtjening. Det viser en cost-benefit-analyse udarbejdet af Københavns Universitet.

Udtagning af lavbundsarealer kan gavne klima og rekreative muligheder

Udtagning af 100.000 hektar lavbundsarealer svarer til 45 Skjern Å-projekter. Det har enorme potentialer for at gavne klima, vandmiljø, rekreative muligheder og landdistriktsudvikling i hele landet. Men det kræver en multifunktionel tilgang og et blik for synergieffekterne i de lokale landskaber.

Selv udtagning af mindre moseområder, til forskel fra de store ådale, vil kunne opfylde flere funktioner, for eksempel som buffer for oversvømmelser.

Landbrugsarealerne fylder 60 procent af det danske areal, og derfor har de betydning for en meget stor del af danskerne. Den betydning kan man bruge konstruktivt.

Det er vigtigt, at man landspolitisk forstår, at landdistriktsudvikling og rekreative muligheder er en væsentlig motivation for lokalbefolkningen til at indgå i forandringer.

Nok forstår man betydningen af et vådområde i forhold til at forbedre vandkvaliteten i fjorden 15 kilometer væk, men det er vandrestien, fiskepladsen og fugletårnet, som håndgribeligt glæder i hverdagen.

Udfordringer i de fleste af Danmarks ådale

Om kort tid vil vi igen høre om problemer med forhøjet vandstand i Gudenåen, Storå og Kongeåen, bare for at nævne tre eksempler, der har været omtalt meget i de seneste år.

Udtagning af lavbundarealer er vigtigt, men det er blot et greb ud af flere for at løse disse udfordringer. Hertil kommer genslyngning af åen, klimasikring af byerne med plads til vandparkering og etablering af sammenhængende naturområder.

Reduktion af CO₂-udslip og kvælstofudvaskning er helt centralt, men i implementeringen skal og må vi også indtænke andre hensyn, hvis vi skal bruge vores ressourcer fornuftigt. Derfor er genopretningen af Skjern Å et godt eksempel på det niveau, som vi skal op på i de fleste ådale over tid. Det kan betale sig at gøre det.

Grøn energi kommer til at præge landskabet

Der er brug for et areal på størrelse med Bornholm til at producere vedvarende energi frem mod 2030. Ifølge Dansk Energi skal solcelletempoet øges med en faktor seks, og landvindtempoet skal mere end fordobles - samtidig med at havvindtempo skal firedobles. Det vil kræve investeringer i landbaserede energianlæg for 60-90 milliarder kroner. I det lys blegner det ellers meget store beløb på 27 milliarder kroner til landbrugets grønne indsatser en smule.

Hvis landbrugspakken implementeres klogt, så kan den være starten på en landfornyelse, som vil gøre landskabet smukkere, renere og mere produktivt.

Søren Møller, formand, Collective Impact

Samtidigt hører man næsten dagligt om beboerprotester i forhold til solcelleparker og vindmølleprojekter. Naboskabet til sådanne anlæg øger ikke herlighedsværdien ved at bo på landet, og projekterne kaster hverken arbejdspladser eller økonomi af i lokalsamfundet.

Men med en bedre planlægning og mere overordnet styring af, hvor anlæggene kan placeres, kan energisektorens store arealbehov tænkes klogt sammen med og afvejes i forhold til øvrig anvendelse af det åbne land. Det betyder, at de meget store investeringer vil kunne geare statslige midler, for eksempel til udtagning af lavbundsarealer, og skabe volumen og finansiering i grøn omstilling.

Samtidig vil en sådan afvejning også kunne friholde frugtbare landbrugsjorder fra opstilling af solceller, når de frugtbare jorde bedst bruges til at producere fødevarer.

Multifunktionelle jordfordelingsprojekter viser vej

Når der er bred politisk enighed om, at Danmark skal være et landbrugsland, så skal vi sikre de mest dyrkningsegne arealer til fødevarerproduktion.

Det er muligt, og det bør være et krav, at der skabes en forbedring i forhold til alle funktioner og samfundsmål, selv om vægtningen af fordringerne kan være forskellige fra landskab til landskab.

Alternativt er der stor risiko for, at aftalen om grøn omstilling af landbruget blot bidrager til at skærpe arealkonkurrencen i Danmark og dermed tabe det store

momentum for multifunktionel arealanvendelse, som efterspørges af kommuner, landmænd og øvrige lokale aktører i hele landet.

Det kan vi sige på baggrund af flere og flere projekter, som har været eller er i gang med multifunktionel tilgang til anvendelse af vores arealer. Der er vilje til dialog og fremdrift lokalt, men der brug for, at vi gør regler og puljer langt mere operationelle i forhold til projekternes virkelighed.

Bureaukrati og siloopdeling er den største tidsrøver i den grønne omstilling

Politikerne har taget gode og vigtige beslutninger om vores brug af landskabet blandt andet i forhold til lavbundsjord, en klima-skovfond, mere natur og biodiversitet og senest aftalen om en grøn omstilling af landbruget.

Vi mangler bare rammerne, der kan binde tiltagene sammen og få dem til at spille optimalt sammen i implementeringsfasen.

Hvis vi tager udgangspunkt i de enkelte lokalsamfund og landskaber som en ressource, hvor løsning af presserende udfordringer omsættes til nye muligheder, så får vi mange vindere gennem afbalanceret og afvejet arealanvendelse, der levner plads til en samfundsudvikling.

Så lad os komme i gang med det samme og lægge intelligente arealpuslespil for de næste århundreder i hele landet. Det er en strukturel øvelse og en investering, som gør grøn omstilling af vores arealer til et fælles, nationalt projekt med stort samfundsøkonomisk overskud.

Vi har gjort det før

Den opgave, vi står over for i det åbne land, kan sammenlignes med byfornyelsen, som vi har brugt cirka 80 milliarder kroner på siden slutningen af 80'erne. Her skabte nedrivning og forbedringer af usunde boliger, investeringer i infrastruktur og en boligsocial indsats en transformation af vores byer til stor værdi for os alle sammen.

Hvis landbrugspakken implementeres klogt, så kan den være starten på en landfornyelse, som vil gøre landskabet smukkere, renere og mere produktivt.

Derfor har politikerne et ansvar for at følge aftalen om grøn omstilling af landbruget til dørs, så den virker ude i landskabet, hvor tingene hænger sammen. Det er ressourcspild ikke at tænke landskabets potentialer intelligent sammen.

Milliardstore virkemidler skal virke med - og ikke mod - hinanden, for at vi ikke sløser med arealer og samfundsøkonomi. Det kræver, at lovgivning og virkemidler spiller meget bedre sammen. Bureaukrati og siloopdeling er den største tidsrøver i den grønne omstilling.